

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ŠKOLA:	Gymnázium Chomutov, Mostecká 3000, příspěvková organizace
AUTOR:	Mgr. Monika ŠLÉGLOVÁ
NÁZEV:	VY_32_INOVACE_06A_04 Kyslík II
TEMA:	NEKOVY
ČÍSLO PROJEKTU:	CZ.1.07/1.5.00/34.0816
DATUM TVORBY:	26. 2. 2013

ANOTACE

Materiál je určen pro studenty 2. ročníku 4letých a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií, do předmětu Chemie, kapitola Nekovy.

Tento materiál slouží k výkladu učiva o oxidech a peroxidech s důrazem na klasifikaci a rozdělení oxidů.

První část je určena jako podpora výkladu učitele a je doplněna hypertextovými odkazy na ilustrační obrázky a pokusy. Pokud je v možnostech školy, doporučuji pokusy provést „naživo“, efekty bude dokonalejší. Žáci mohou tuto část použít jako podklad pro zápis do sešitu.

Druhá část obsahuje kontrolní otázky k upevnění a aplikaci získaných znalostí, které mohou žáci doplňovat do sešitu, nebo do promítaného zadání na tabuli fixem, nebo pomocí světelného pera na interaktivní tabuli.

Tuto část lze použít po vytištění jako pracovní list.

Správné odpovědi jsou se zadáním propojeny hypertextovým odkazem.

Materiál je určen pro interaktivní výuku.

Veškeré hypertextové odkazy jsou platné ke dni vytvoření díla.

KYSLÍK (Oxygenium) O

7. Sloučeniny kyslíku:

anorganické – oxidy, peroxidy, voda, hydroxidy, kyseliny, soli

organické – kyslíkaté deriváty

oxidy = binární sloučeniny kyslíku

rozdělení podle typu vazby: iontové a kovalentní (ty dále molekulové a atomové)

rozdělení podle chem reakce: kyselinotvorné, zásadotvorné, amfoterní

I. rozdělení oxidů podle typu vazby:

a) iontové oxidy – O + s-prvky nebo lanthanoidy

iontová vazba

vysoká t_f

příklady: Li_2O , Na_2O , CaO , ...

b) kovalentní oxidy – kovalentní vazba

molekulové oxidy – O + nekov, v (s) jsou v uzlových bodech krystalové mřížky

molekuly oxidu (CO_2 , SO_2 , SO_3 , ...) spojené slabými vazebnými interakcemi

těkavé, za norm. podmínek často (g) nebo (l)

suchý led: <http://www.zelenapalice.cz/wp-content/uploads/suchyled.jpg>

atomové oxidy – O + kovy střední části tabulky, v krystalové mřížce jsou

v uzlových bodech vázány atomy spojené kovalentní vazbou (TiO_2 , Al_2O_3 , SiO_2 , ...)

málo těkavé, často tvrdé

SiO_2 : http://img.alibaba.com/img/pb/187/470/273/273470187_868.jpg

II. rozdělení oxidů podle chemických reakcí:

a) kyselinotvorné oxidy

molekulové oxidy a oxidy kovů s ox. č. >V (z pravé části PSP)

reagují s vodou za vzniku kyselin: $\text{SO}_3 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{H}_2\text{SO}_4$ (ve formě mlhy)

$\text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{H}_2\text{CO}_3$ (slabá reakce)

$\text{P}_4\text{O}_{10} + 6\text{H}_2\text{O} \rightarrow 4\text{H}_3\text{PO}_4$

Výjimka: CO a N₂O s vodou nereagují

Mezi kyselinotvorné oxidy patří i **SO₂ a NO_x**, způsobující kyselé deště

pokud oxid není ve vodě rozpustný, reaguje se zásadou na sůl:

$\text{SiO}_2 + 2\text{NaOH} \rightarrow \text{Na}_2\text{SiO}_3 + \text{H}_2\text{O}$

b) zásadotvorné oxidy

iontové oxidy a oxidy kovů s ox. č. < IV (levá část PSP)

reagují s vodou za vzniku hydroxidů: $\text{CaO} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{Ca(OH)}_2$

obdobně Li₂O, Na₂O, BaO, ...

pokud oxid ve vodě nerozpustný, reaguje s kyselinou za vzniku soli

c) amfoterní oxidy

oxidy kovů s atomovou strukturou a menšími ox. čísly (střed PSP)

s kyselinami reagují jako zásady: $\text{ZnO} + 2\text{HCl} \rightarrow \text{ZnCl}_2 + \text{H}_2\text{O}$

$\text{Al}_2\text{O}_3 + 3\text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{Al}_2(\text{SO}_4)_3 + 3\text{H}_2\text{O}$

se zásadami reagují jako kyseliny: $\text{ZnO} + 2\text{NaOH} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{Na}_2[\text{Zn(OH)}_4]$

$\text{Al}_2\text{O}_3 + 2\text{KOH} + 3\text{H}_2\text{O} \rightarrow 2\text{K}[\text{Al(OH)}_4]$

peroxydy

Obsahují anion O_2^{2-} $-\text{O}-\text{O}-$

Vznikají např. hořením s^1 nebo s^2 prvků se vzduchem nebo kyslíkem (Na_2O_2)

Nejznámější H_2O_2

Bělidlo, dezinfekce – koncentrace cca 3%

Oxidační činidlo – koncentrace až 40%

Rozklad H_2O_2 : místo **burelu** může být jako katalyzátoru použito enzymu **peroxidázy** (např. z krve při dezinfekci odřenin nebo ze syrových brambor)

Pokus 1: rozklad H_2O_2 katalyzovaný burelem

<http://www.youtube.com/watch?v=unnuvLE62Jc>

rovnice: $2\text{H}_2\text{O}_2 \xrightarrow{\text{MnO}_2} 2\text{H}_2\text{O} + \text{O}_2$

Pokus 2: „Aladinova lampa“ - Reakce H_2O_2 (30%) s KMnO_4

<http://www.youtube.com/watch?v=s0ADZFnPhdA>

KONTROLNÍ OTÁZKY

KONTROLNÍ OTÁZKY

1. CO_2 , Na_2O , TiO_2 , CaO , SO_3 , Al_2O_3 , Li_2O , ZnO , MgO , MnO_2 , SiO_2 , P_4O_{10}

Z uvedených oxidů vyberte:

- a) Iontové:
- b) Atomové:
- c) Molekulové:

2. Doplňte správně větu:

V krystalech molekulových oxidů jsou molekuly poutány .....
vazbami, v krystalech atomových oxidů působí mezi atomy .....

3. Které oxidy jsou příčinou kyselých dešťů? Odkud se do ovzduší tyto oxidy dostávají?

4. Které prvky tvoří:

- a) Zásadotvorné oxidy:
- b) Kyselinotvorné oxidy:
- c) Amfoterní oxidy:

charakterizujte obecně

5. Který oxid se podílí na tzv. "skleníkovém" efektu?

6. 3% roztok H_2O_2 je lékařskou dezinfekcí. Účinnou látkou je v tomto případě kyslík. Čím je katalyzován rozklad H_2O_2 při ošetření ran?

7. Doplňte a vyčíslete chemické rovnice:

- a) $\text{SO}_3 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow$
- b) $\text{Al}_2\text{O}_3 + \text{KOH} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow$
- c) $\text{CaO} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow$
- d) $\text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow$
- e) $\text{ZnO} + \text{HCl} \rightarrow$
- f) $\text{P}_4\text{O}_{10} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow$
- g) $\text{K}_2\text{O} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow$
- h) $\text{Al}_2\text{O}_3 + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow$
- i) $\text{ZnO} + \text{NaOH} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow$
- j) $\text{SiO}_2 + \text{NaOH} \rightarrow$

ŘEŠENÍ

KONTROLNÍ OTÁZKY - ŘEŠENÍ

1. CO_2 , Na_2O , TiO_2 , CaO , SO_3 , Al_2O_3 , Li_2O , ZnO , MgO , MnO_2 , SiO_2 , P_4O_{10}

Z uvedených oxidů vyberte:

- Iontové: **Na_2O , CaO , Li_2O , MgO**
- Atomové: **TiO_2 , Al_2O_3 , ZnO , MnO_2 , SiO_2**
- Molekulové: **CO_2 , SO_3 , P_4O_{10}**

2. Doplňte správně větu:

V krystalech molekulových oxidů jsou molekuly poutány **slabými mezimolekulovými** vazbami, v krystalech atomových oxidů působí mezi atomy **kovalentní vazby**.

3. Které oxidy jsou příčinou kyselých dešťů? Odkud se do ovzduší tyto oxidy dostávají?

SO_2 – spalováním hnědého uhlí (z tepelných elektráren)

NO_x – spalováním benzínu (z automobilů)

4. Které prvky tvoří:

- Zásadotvorné oxidy: **s- prvky**
- Kyselinotvorné oxidy: **nekovy**
- Amfoterní oxidy: **prvky ze střední části tabulky**
charakterizujte obecně

5. Který oxid se podílí na tzv. "skleníkovém" efektu?

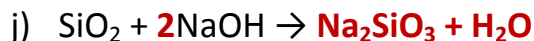
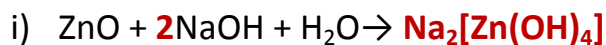
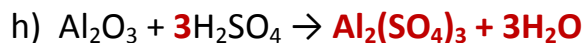
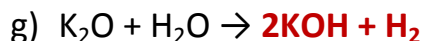
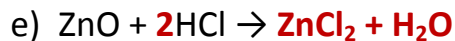
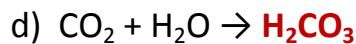
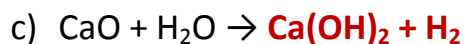
CO_2

6. 3% roztok H_2O_2 je lékařskou dezinfekcí. Účinnou látkou je v tomto případě kyslík.

Čím je katalyzován rozklad H_2O_2 při ošetření ran?

enzymem peroxidázou

7. Doplňte a vyčíslete chemické rovnice:

CITACE:

Archiv autora